

MANIFEST SOBRE EL FUTUR DE LES FINANCES PÚBLIQUES DE LA UE:

Les nostres prioritats per aconseguir una transició justa i ecològica

Des que es va llançar el Pacte Verd Europeu (European Green Deal) el 2019, el canvi climàtic s'ha manifestat en incendis forestals, inundacions i onades de calor cada vegada més intenses i perturbadores, mentre que la pèrdua de biodiversitat segueix accelerant-se cada any. La pandèmia va paraitzar de forma imprevista la vida social i molts sectors de l'economia, fent evident com d'important és prioritzar els sectors essencials per la vida. Alhora, es va fer encara més palesa la necessitat de mantenir uns ecosistemes sans i resistent per contrarrestar la propagació de malalties i els efectes del canvi climàtic. La pandèmia va posar de manifest una sèrie de crisis preexistents que s'han vist agreujades per la guerra a Ucraïna. Entre elles, l'augment dels preus de l'energia i els aliments, que ha provocat un augment del cost de la vida i un deteriorament general del nivell de vida de la ciutadania.

Avui, el Pacte Verd Europeu s'enfronta a reptes sense precedents. Grans corporacions estan actuant com a lobbie per frenar l'agenda mediambiental i preservar els seus models de negoci a curt termini. Aquestes i d'altres empreses amb interessos particulars volen promoure la creença que per fer front a l'augment del cost de la vida és necessari mantenir una economia basada en els combustibles fòssils, deixant de banda la necessitat de proporcionar serveis públics essencials per la vida com l'habitatge, l'energia i el transport per a tothom i sense reconèixer els beneficis socioeconòmics de fer front a la crisi climàtica.

En poques paraules, quatre anys després que el Pacte Verd Europeu fos anunciat, ara haurem de fer una cursa d'obstacles si volem abordar adequadament el canvi climàtic, prevenir la pèrdua de biodiversitat i aconseguir una transformació socioeconòmica que no deixi a ningú enrere, tant a Europa com més enllà. Actualment, el Pacte Verd Europeu no té en compte la responsabilitat històrica d'Europa en la crisi mediambiental ni la necessitat de fer reparacions amb el Sud. Tampoc no considera l'impacte que la transició verda i digital plantejada per Europa pot tenir al Sud Global.

La inversió pública té un paper clau a l'hora d'abordar les diverses crisis d'avui prioritzant allò que pot no ser rendible en termes de PIB avui, però sí essencial a llarg termini. Les mesures que es proposen a continuació volen garantir que el diner públic arribi als llocs i a les persones que més el necessitin. Perquè això passi, la UE ha de complir les seves obligacions internacionals en matèria de drets humans i mediambient amb l'objectiu de protegir l'entorn i millorar la vida dels éssers que l'habiten. També ha d'assumir la responsabilitat històrica i actuar mitjançant reparacions i amb una mirada de justícia global amb el Sud Global perquè també hi pugui haver vides dignes i transicions realment ecològiques i justes.

1. APLICAR UN MARC COHERENT DE POLÍTQUES I BON GOVERN PER TOTS ELS FONS I BANCS EUROPEUS

Els fons i les inversions europees han de defensar els principis fonamentals de la UE en matèria de drets humans, democràcia, Estat de Dret i desenvolupament sostenible. Els marcs de bon govern i els requisits perquè els fons de la UE compleixin la legislació de la UE i els acords internacionals han de ser coherents amb tots els instruments financers de la UE per evitar la creació d'una doble moral i de marcs ineficaços que no apliquin els valors de la UE.

Cal que s'apliquin criteris vinculants a tots els instruments financers de la UE. Això implica la participació de tots els titulars de drets als processos de presa de decisions, avaluacions d'impacte *ex ante* i *ex post* exhaustives i un seguiment popular per garantir l'alineació amb tots els valors de la UE. També cal posar l'accent en prioritzar les inversions que contribueixin significativament a assolir els objectius socials i mediambientals de la UE a llarg termini.

2. DESTINAR FONS DE LA UE NOMÉS A PROJECTES TRANSFORMADORS

Si volem donar resposta als canvis sistèmics necessaris per assolir els objectius climàtics de la UE, s'ha d'accelerar l'execució d'inversions transformadores i respectuoses amb el clima. Els fons de la UE han de liderar l'impuls de la transformació integral, ràpida i socialment justa que tant necessitem. Els responsables polítics han de prioritzar únicament les inversions realment transformadores que abordin les crisis climàtica, de biodiversitat i energètica, reduint alhora les desigualtats socials i de gènere. El principi de «no causar danys significatius» per si sol no és garantia suficient que les finances públiques de la UE es destinin únicament a projectes transformadors. Per tant, aquest enfocament ha de reforçar-se i complementar-se amb el principi de «generar un benefici significatiu». Això garantirà que els fons de la UE donin suport a projectes transformadors que contribueixin als objectius polítics de la UE i que facin que la transició sigui social i mediambientalment justa.

3. CREAR UN FONS ESPECIAL PER LA NATURA

Un nou enfocament per millorar l'eficàcia del finançament de la biodiversitat a la UE és necessari. Caldria crear un fons especial per la natura amb l'objectiu d'augmentar la qualitat i quantitat de finançament i ajustar la despesa a les necessitats reals en matèria de biodiversitat. L'**Estratègia de Biodiversitat de la UE pel 2030** ja inclou una sèrie d'objectius clau que necessiten finançament urgent, com la restauració de 25.000km de rius amb lliure circulació de les aigües i la protecció del 30% dels territoris terrestres i marins de la UE. El fons podria servir per finançar directament no només aquests objectius, sinó també d'altres molt diversos, com el control i la gestió d'espècies invasores, la restauració d'hàbitats, el seguiment de la biodiversitat i projectes de ciència ciutadana. Els debats de la COP15 es van centrar en la necessitat d'augmentar urgentment el finançament de la biodiversitat a nivell intern, fet que va conduir a la creació del Fons del Marc Mundial per la Biodiversitat amb la finalitat de finançar els objectius de la COP15. Caldria adoptar un enfocament similar a escala de la UE per finançar iniciatives que preservin i facin augmentar la biodiversitat a escala internacional.

4. ABANDONAR ELS COMBUSTIBLES FÒSSILS

El finançament públic europeu, inclosos els crèdits a l'exportació, han de posar fi a totes les formes de suport públic a la indústria dels combustibles fòssils. Concretament, el futur Marc Financer Plurianual ha d'excloure tot el suport a solucions que agreujen la crisi climàtica i, en lloc seu, augmentar el finançament pel clima a través de tots els instruments financers de la UE, incloses les subvencions i el finançament en condicions favorables. Caldria acompanyar un major finançament pel clima i les energies renovables d'un marc de bon govern per transposar els objectius climàtics i la legislació, sensibilitzar sobre els objectius de la UE i donar prioritat a les inversions en estalvi i eficiència energètica. Mentre les empreses energètiques privades i multinacionals segueixen insistint en els beneficis financers de la descarbonització, els fons públics haurien de canalitzar-se per reconstruir un sector energètic públic que pugui descarbonitzar l'economia i la societat de manera democràtica. El pròxim pressupost de la UE hauria d'incorporar metodologies millorades de comptabilitat i informació climàtica per permetre un seguiment ex ante i ex post transparent i eficaç. La UE també hauria de treballar per establir una legislació europea aplicable a les agències de crèdit a l'exportació dels Estats membre, introduint una prohibició jurídicament vinculant del suport a l'exportació de projectes de combustibles fòssils a tots els Estats Membre de la UE.

5. FER LOCAL EL FINANÇAMENT PÚBLIC

Els recursos s'han de destinar a la transformació a nivell local per promoure una justícia social, de gènere i ecològica de manera estructural i a llarg termini. Les institucions públiques i les autoritats locals estan ben posicionades per treballar juntes i oferir béns i serveis públics i polítiques de seguretat social que beneficiïn als veïns i veïnes amb baixos ingressos, desenvolupar plans climàtics adaptats a les condicions locals i crear col·laboracions públic-comunitàries que fomentin un entorn propici per l'economia social i solidària. Però per aconseguir-ho aquestes necessitaran finançament pel desenvolupament de capacitats, pels recursos humans i per desenvolupar pràctiques de participació pública. El proper pressupost de la UE hauria de proporcionar instruments que permetin a les autoritats locals rebre finançament directe a través de subvencions controlades democràticament, lliures de deute i amb perspectiva de gènere, combinades amb préstecs en condicions favorables de bancs públics en els Estats membre on existeixin aquestes opcions. Aquest suport financer directe evitarà la privatització i la participació d'inversors privats que socaven els serveis públics essencials extraient beneficis, així com la instrumentalització dels fons de la UE per part de les autoritats nacionals degut a diferències polítiques.

6. REQUERIR A LES EMPRESES QUE FACIN PÚBLICS ELS SEUS PLANS DE TRANSICIÓ

Les empreses que rebin suport financer de la UE han de respectar els drets humans adherint-se a la [Directiva sobre diligència deguda de les empreses en matèria de sostenibilitat](#) i no estar infringint la legislació sobre drets humans ni estar implicades en procediments pendents en tribunals internacionals de drets humans. També han d'aplicar plenament els [Principis Rectors sobre les empreses i els drets humans de Nacions Unides](#) durant tota la cadena de valor, incloses les activitats subcontractades i la contractació. Les empreses han de comptar amb un pla climàtic i mediambiental que respecti el límit d'1,5 graus i s'ajusti als objectius del Marc Mundial de Biodiversitat de Kunming-Montreal. Les empreses han d'abstenir-se d'inflar artificialment els seus beneficis, limitar les retribucions als accionistes i reinvertir-les en activitats productives sostenibles, i limitar les primes als executius. Han de pagar els impostos que els corresponen i no participar en activitats d'evasió fiscal ni operar en paradisos fiscals. A més, les empreses han de respectar els drets laborals, oferir llocs de feina de qualitat, garantir que els beneficis econòmics i socials, així com els llocs de treball, són igualment accessibles per a les dones i grups minoritaris, i aplicar plans per abordar les desigualtats per motius de gènere, d'origen o altres discriminacions que puguin ocórrer al lloc de treball.

7. CAPACITAR A LES EMPRESES DEL SECTOR PÚBLIC PER ASSUMIR EL CONTROL DEMOCRÀTIC

L'actual estratègia d'inversió pública de la UE ignora la incapacitat del mercat per a prestar eficaçment uns serveis públics essencials molt necessaris, en consonància amb les seves obligacions internacionals en matèria de drets humans. Això significa que força persones i llars segueixen sense poder accedir a serveis assequibles d'habitatge, energia, transport, subministrament d'aigua i aigües residuals, i se'ls impedeix gaudir dels beneficis d'una economia circular eficient i respectuosa amb el medi ambient. Mentre que les finances públiques tenen la capacitat de cobrir el finançament d'aquests serveis, les empreses del sector públic, degut a la seva mida i a la seva capacitat d'operar sense ànim de lucre, tenen el potencial de prestar aquests serveis a gran escala. De cares a la nova legislatura, cal fer un gir estratègic i situar el finançament de les empreses de servei públic i els nous models de projectes comunitaris de propietat compartida, com les comunitats energètiques, en el primer punt de l'agenda d'inversió pública de la UE. D'aquesta manera, és necessari augmentar el suport financer de la UE a les empreses públiques i als projectes comunitaris.

No hauríem de finançar cegament a les empreses del sector públic, sinó requerir que desenvolupin tot el seu potencial adoptant mandats socialment i mediambientalment fermes, així com mesures democràtiques de rendició de comptes pels representants electes i la societat civil. Les empreses del sector públic han de complir les mateixes condicions que les que proposem per a les empreses privades. És imperatiu que totes les seves activitats persegueixin objectius mediambientals i abordin les desigualtats i la injustícia social.

8. INVERTIR EN PROGRAMES DE DESENVOLUPAMENT HUMÀ I EDUCACIÓ

L'educació és la clau per comprendre la necessitat d'una transició ecològica, sensible a les qüestions de gènere i socialment justa. S'ha de reforçar el paper de l'educació per garantir que tota la població sigui conscient dels reptes actuals i disposi de les competències necessàries per liderar la transició. Per això, demanem que es financin programes centrats en l'educació, l'intercanvi d'informació i el desenvolupament de competències. Aquests programes han de dirigir-se a tots els grups: veïns i veïnes, autoritats locals i municipis... Això s'hauria de traduir en teixir col·laboracions amb escoles i universitats amb l'objectiu d'introduir nous continguts curriculars, com el clima i el medi ambient o els drets humans i la justícia social, i oferir programes de formació per a l'acadèmia que els permetin participar en la transició justa cap a una economia ecològica.

9. REFORÇAR EL CONTROL POPULAR PER GARANTIR LA RENDICIÓ DE COMPTES

El poble té un paper clau en el control dels fons de la UE i la denúncia dels casos d'incompliment. No obstant, els mitjans dels que disposa actualment per fer-ho són limitats i massa lents per prevenir o atallar els danys o l'ús indegut. A la UE, caldria establir un mecanisme independent i fàcil d'utilitzar que permeti a la població iniciar accions independents de control popular que puguin donar lloc a la denúncia directa de casos d'ús indegut de fons de la UE, especialment en relació amb el finançament d'activitats perjudicials pel medi ambient. En el cas dels projectes finançats fora de la UE, com els de desenvolupament, el finançament ha de canalitzar-se a través d'institucions que rendeixin comptes de les seves accions, que realitzin consultes participatives significatives amb les comunitats locals, que proporcionin mecanismes de denúncia independents, eficaços i accessibles a través de processos de seguiment i avaluació, que s'adhereixin a normes de transparència sòlides i que integrin en les seves polítiques el respecte als drets de les comunitats i dels treballadors afectats a través de criteris vinculants i normes de diligència deguda alineades amb les disposicions de la UE.

10. SITUAR A LES PERSONES AL CENTRE DE LA TRANSFORMACIÓ

El futur de la UE depèn de la confiança dels seus ciutadans en una transició ecològica i socialment justa que no deixi a ningú enrere. Situar les persones al centre d'aquesta transició significa generar motors de responsabilitat social que els permetin col·laborar amb les institucions per dissenyar fórmules útils per superar els reptes. Cal seguir millorant el Codi de Conducta Europeu sobre les associacions per tal que es converteixi en un instrument jurídicament vinculant per la governança multinivell en la planificació i execució de tots els fons de la UE. Per exemple, per garantir una despesa eficient del Fons Social pel Clima, demanem que els plans socialment i climàticament justos s'elaborin de manera inclusiva i participativa i que vagin acompanyats d'una anàlisi profunda de les necessitats i àrees prioritàries d'intervenció.

Per últim, per millorar la supervisió pública dels fons i bancs públics, cal generar una base de dades única i completa que pugui agregar les dades existents, presentar-les en un format obert i interoperable i garantir la publicació continuada i coherent de la informació al llarg del temps.

L'Observatori Ciutadà del Finançament del Pacte Verd és una coalició que advoca a escala nacional i de la UE per una major transparència i una distribució justa dels fons de la UE. L'Observatori pretén alçar les veus de les comunitats locals de set Estats membres a través d'una sèrie de tallers, esdeveniments públics, seminaris web, taules rodones, informes i altres activitats.

